

10A
ΣΑΒΒΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

ΣΥΜΒΟΛΑΙ
ΕΙΣ ΤΗΝ
ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ
ΤΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ακαδημία Αθηνών
«Ανατύπώσεις ἐκ τῆς
«Βυζαντινῆς Ἐπιθεωρήσεως»

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ «ΛΥΓΗΣ»

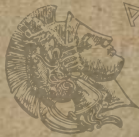
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Α. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ

Ὀδὸς Λέκα — Στοὰ Σιμοπούλου.

1908

1848

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΣΑΒΒΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

BB

ΣΥΜΒΟΛΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

ΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

*Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς
«Βυζαντινῆς Ἐπιθεωρήσεως»*

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ «ΑΥΓΗΣ»

ΔΘΑΝΑΣΙΟΥ Α. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ

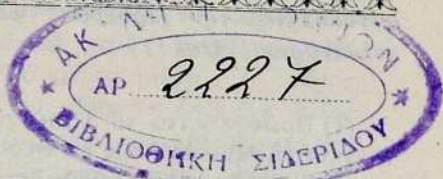
Ὀδὸς Λέκα — Στοὰ Σιμοπούλου.

1908

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἄγων τὴν ἑβδομηκοστὴν ἑβδόμη ἀμφιετηρίδα τῆς ἡλικίας καὶ τὴν πενηκονταετηρίδα τοῦ διδασκαλικοῦ καὶ πνευματικοῦ σταδίου μου ἐθεώρησα ἀρμόδιον ὅπως ἅπαξ εἴη διὰ τῆς δημοσιεύσεως ἑνὸς τῶν ἔργων, ἅτινα κατὰ περιόδους ἐξύφανα, εὐχαριστήσω τοὺς πολλοὺς φίλους μαθητὰς ἑμοῦ καὶ ἀναγνώστας. Πρὸ πενήκοντα εἰτῶν ἀφοιτήσας τῆς φιλολογικῆς σχολῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου ἦλθον εἰς τὴν πατρίδα μου Δεμυρδέσιον, πολίχνην ὄλως Ἑλληνικὴν, κειμένην 2 ὥρας πρὸς Β. τῆς Προύσης, ἔνθα καὶ διωρίσθην διδάσκαλος. Τὸ Δεμυρδέσιον ἔχον περὶ τοὺς 3500 κατοίκους, ἅπαντας Ἑλληνας, ἦτο ἀποικία τῶν Ἀγρόφων τῆς Ἡπείρου κατὰ τὸ 1660 συγκεκριμένη ἐκ 32 τότε οἰκογενειῶν. Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1550 ἢ Ὀθωμανικῆ Κυβέρνησις ἐξ Εὐρώπης μετέφερεν εἰς Ἀσίαν Ἑλληνας καὶ ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην Τούρκους (Κονιάριδες) οὕτω πολλαὶ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι

ἔγένοντο περὶ τὴν Προῦσαν κατασιᾶσαι σήμεροι
πολυανθρωπότεραι (1).

(1) Πρῶτον κατὰ τὸ 1500 περίπου ἐγένετο ἡ ἀποικία τῆς Μυσοπόλεως ἐκ Θεσσαλίας (2000 κατ.) κατόπιν αὐτῆς τὰ Κουβούκλια ἐκ Κυνουρίας (2, 500 κατ.) εἶτα τὸ Δεμυρδέσιον, τέταρτον τὰ 9 χωρία τῶν Ποιστικῶν (ποιμένων) καὶ τούτων ἐκ Κυνουρίας, ἐχόντων ἰδίωμα γλωσσικὸν προσεγγίζον τὸ Τσακωνικόν. Εἶτα 3 παράλια χωρία ἀπὸ Τριγλίας μέχρι Ρονδακοῦ κατὰ τὸ 1780 (4000 κατ.) μετοικισθέντα αὐτόσε ἐκ Θεσσαλίας ἔνεκα τῶν Ὀρλωφικῶν. Τελευταῖοι ἦλθον φυγάδες ἐκ 40 Ἑκκλησιῶν καὶ Βιζύης διὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Κηρδζαλίδων (1790) διαμοιρασθέντες εἰς διάφορα χωρία.

Κατὰ τινὰ παράδοσιν οἱ κάτοικοι Δεμυρδέσιου φερόμενοι ἐξ Ἀγράφων εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ πολιτικούς λόγους καὶ καταδικασθέντες εἰς θάνατον ἦγοντο εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης· τούτους ἀπαγομένους κατὰ τύχην ἰδοῦσα ἡ τότε Σουλτάνα συμπαθήσασα καὶ διὰ τὸ ἠρωϊκὸν παρὰστημα ἐξητήσατο τὴν ἀθώωσιν αὐτῶν καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸ μέρος τοῦτο, Δεμυρδὰς καλούμενον.

Τῆς Βιθυνίας ἀνέκαθεν τὰ ὅρια καὶ τῆς Μυσίας ἦσαν ἀόριστα καὶ κατὰ Στράβωνα «ἔργον ἐστὶν ὀρίσαι ὅρια Μυσῶν καὶ Βιθυνῶν»· γενικῶς ὁμως πρὸς Α. εἶχον τὸν Π. Παρθένιον· πρὸς Ν. τὰς Β. κλιτύας τοῦ Ὀλύμπου, πρὸς Β. τὸν Εὐξείνιον, πρὸς

᾽Ωνομάσθη δὲ Δεμυρδέσιον ἀπὸ τοῦ Δεμυρδάς πασοῦ στρατηγοῦ Μωάμεθ τοῦ πορθητοῦ, εἰς ὃν ἐδωρήθη ὑπ' αὐτοῦ τὸ μέρος τοῦτο. Τὸ μέρος δὲ τοῦτο καίτοι ὄρεινόν τὸ πλεῖστον ὑπῆρξεν ὅμως ἐπιτήδειον εἰς τὰ πολυτιμότερα τῶν προϊόντων, μέταξαν, ἐλαίαν καὶ ἄμπελον καὶ ἐγένετο ὀνομαστὸν διὰ τὴν καλὴν ποιότητα καὶ τὴν πρώτην ἐν Εὐρώ-

Δ. ὅμως οἱ παλαιοὶ γεωγράφοι εἶχον ὄρειον τὸ Ἄργανθώνιον ὄρος, τὸ μεταξὺ Ἄσκανίας λίμνης καὶ τοῦ Κυανοῦ κόλπου.

Ὁ Προυσίας ὅμως κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἄννιβα καταβαλὼν τὸν Ἄτταλον τῆς Περγάμου κατασκάψας τὴν Κίον, ὠνόμασε Προυσιάδα καταστρέψας δὲ τὴν Μύρλειαν (Μουδανία) ἔκτισε τὴν πρὸς Α. αὐτῆς Ἀπάμειαν ἐκ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀπαμίας, κατ' εὐθεΐαν πρὸς Ν. ὑπὸ τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Προῦσαν, χωρίσας οὕτω τὰ μεταξὺ Μυσίας καὶ Βιθυνίας ὄρια· οὕτω παραδόξως ὑπὲρ μὲν τὴν Ἀπάμειαν κεῖται ἡ Μυσόπολις (κάτοικος Μυσοπολινὸς Μυσῶν-πέλη) παρ' ὀλίγον μετὰ μίαν ὥραν εἶναι χωρίον Μυσόκιοι.

Μετὰ τὸν ποταμὸν Ὀδρῦσιν εἶναι Μυσῆ μπαγαρή (Μυσῶν ἄμπελοι). Μίαν δὲ ὥραν ἀπὸ τῆς Προῦσης καὶ ὑπὸ τὸν Ὀλυμπον εἶναι χωρίον Μυσῆ (Μύσιον χωρίον).

Ἐξ ὄλων τούτων εἰκάζω ὅτι ἡ Μυσόπολις γράφεται οὕτω καὶ ὄχι καθὼς τελευταίως γράφεται ὑπὸ σχολαστικῶν τινῶν Μεσαίπολις.

πη μέταξαν (Δεμυρές) διὸ καὶ ταχὺ προήχθη ὁ πληθυσμὸς αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ κάτοικοι ἐφημίζοντο ὡς οἱ ἄριστοι μεταξοσκωληκοτρόφοι, ἀπεσιάλησαν εἰς πολλὰ μέρη πρὸς διάδοσιν τῆς μεταξοσκωληκοτροφίας καὶ κατὰ τὸ 1830 δὲ ὁ Καποδίστριας ἐξήτησε καὶ ἐσιάλησαν 3 οἰκογένειαι πρὸς διάδοσιν τῆς βομβυκοτροφίας ἐν Ἑλλάδι. Οὕτως ἐσιάλησαν κατόπιν ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως εἰς Ἀδριανούπολιν, εἶτα καὶ εἰς Τρίπολιν τῆς Βαρβαρίας καὶ ἀλλαχοῦ.

Μετὰ ἑβδομήκοντα δὲ ἔτη ἀναφαρέντων τῶν κατὰ τόπον δερεβεΐδων ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις μὴ ἐπαρκοῦσα εἰς τὴν καταδίωξιν καὶ καταστολὴν αὐτῶν ἢ καὶ μὴ ἔχουσα ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς Μωαμεθανούς, ἐπὶ 100 ἔτη ἠνάγκαζε τοὺς κατοίκους τοῦ Δεμυρδεσίου πρὸς καταδίωξιν αὐτῶν καὶ ἐξόντωσιν ὡς ἐκ συνηθείας καὶ φύσεως ἐπιτηδείους. Ἡ περιφέρεια τῶν ἐκστρατειῶν τούτων (μπασκήνια) ἐξετείνεται ἀπὸ Νικομηδείας, Κοτυαίου μέχρι Βαλουκ κερῆρ. Ἐπὶ ὅλον λοιπὸν αἰῶνα ὑπέφερον τὴν ἀγγαραίαν ταύτην τρέχοντες ἀνά τὴν Βιθυνίαν καὶ καταδαμίζοντες τοὺς στασιώτας· εἶχον δὲ τὰ τελειότερα ὄπλα τῆς ἐποχῆς καὶ ἠσκούντι ὑπὸ ἀρχηγούς καὶ ὑπαρχηγούς, ἐνεποίει δὲ τρόμον εἰς πάντας καὶ μόνη ἡ παρουσία αὐτῶν, καὶ ὁ φόβος δὲ οὗτος τῶν περιοίκων Ὀθωμανῶν ἔσωζε πολλάκις τοὺς χριστιανούς ἀπὸ σφαγῆς καὶ λεηλασίας. Ἔστιν ὅτε ἐτέλουν καὶ κρουπίας νύκτωρ καὶ κατὰ φιλησού-

χων βέηδων, ἂν ἐλάμβανόν ποτε ἀφορμὴν δυσσαρε-
σκείας καὶ αὐτῶν ἔκοπιον τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ
φέροντες ταύτας εἰς τὸν διοικητὴν τῆς Προύσης ἔλε-
γον ὅτι ἦσαν ὑποκινηταὶ στάσεων καὶ ἐλάμβανον διὰ
τοῦτο ἐν εὐγε (ἄφροισι).

Ἐκτὸς τούτων ἀπεστέλλοντο καὶ ἀποσπάσματα
αὐτῶν εἰς μέρη ὅπου ἐκινδύνευον οἱ Χριστιανοί.
Καὶ ὅλα ταῦτα ἐγίνοντο ἀμισθεὶ μὲ μόνην τὴν διαρ-
παγὴν καὶ τὴν τροφήν, περὶ ὧν πολλὰ καὶ περιεργα
διηγοῦνται οἱ γεραίτεροι.

Ἐκ τῶν πολλῶν τούτων καὶ διηγεκῶν ἐκοιτρα-
τειῶν τέσσαρες εἶναι αἱ σημαντικώτεραι.

Πρώτη ἢ ὑπὲρ τὴν Κίον τῷ 1794 κατὰ τοῦ Σου-
λεϊμὰν βέη, ὁ ὅς ὡ χρωμένος ἐπὶ ἐρμηνοῦ λόφου (ὁμοῦρ
βέη) ἐκεῖθεν ἐρῆμου καὶ ἐκάκου τὴν χώραν. Τοῦ
τον μὴ θελήσαντα γὰ παραδοθῆ δεινῶς πολιορκή-
σαντες διὰ τοῦ πυρὸς κατέκασαν αὐτὸν καὶ τὴν οἰ-
κογένειαν καὶ τοὺς ὄπαδούς του.

Δευτέρα ἢ κατὰ τοῦ δυνάστου Προύσης Βο-
σιαντζόγλου ἐκοιτρατεία· οὗτος κατὰ τὸ 1802 κα-
ταλύσας τὴν κυβέρνησιν τοῦ Σουλιάνου ἐκηρύχθη
ἀνεξάρτητος ἡγεμὼν τῆς περὶ τὴν Προῦσαν χώρας.
Τότε οἱ ἐν Προύσῃ φίλοι τῆς κυβερνήσεως ἀπέβλεψαν
εἰς τοὺς Δεμυρδεσιώτας· οὗτοι λοιπὸν ἐξοπλισθέντες
καλῶς πανδημεὶ νύκτωρ εἰσῆλθον εἰς τὴν Προῦσαν
καὶ κατέλαβον θέσεις περὶ τὸ Ὀλοῦ-δζαμί, ὅπου
τὴν μεσημβρίαν ἐπρόκειτο γὰ προσευχηθῆ ὁ δυνά-
στης· κατερχόμενον δὲ τοῦ ἵππου πρὸ τῆς θύρας

τοῦ δζαμίου διὰ συγχρόνου πυροβολισμοῦ ἔρριψαν αὐτὸν νεκρὸν καὶ πάντας τοὺς περὶ αὐτόν· 2000 συνωμόται αὐτοῦ συλληφθέντες ἀπηγχονίσθησαν πρὸς Δ. τῆς Προύσης εἰς τὰς ἐκεῖ καρυὰς (κανλή-δζεβίζ) καὶ ἐκδέροντες τὸς κεφαλὰς καὶ πληροῦντες ἀχύρου ἔστελλον εἰς Κ)πολιν καὶ οὕτως ἀποκατεσιάθη ἡ ἀρχὴ τοῦ Σουλτάνου.

Τρίτη ἡ ἐκστρατεία κατὰ τὸ 1814. Ἐτερός τις δυνάστης Κουμαρτζῆς τὸ ὄνομα ἀνεφάνη εἰς τὸ γκιόλπαζάρ παρὰ τὴν Νικομήδειαν κατὰ τοῦτου ἐπελθόντες μετὰ πολιορκητικῶν τηλεβόλων ἐπολιόρκουν αὐτὸν ἐν Νησίῳ τῆς λίμνης συγκοινωνοῦντι μὲ τὴν ξηρὰν διὰ μᾶς γεφύρας· καίτοι δὲ ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἐπολιορκεῖτο αὐοιτηρῶς καὶ ἐξέλιπον καὶ αἱ τροφαὶ δὲν παρεδίδειτο· ποιήσαντες δὲ ἔφοδον διὰ τῆς γεφύρας ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν εὐρόντες τοὺς κατοίκους ἡμιθαιεῖς ἐκ τῆς πείνης. Καὶ ὁ μὲν Κουμαρτζῆς ὑπεξέφυγε δι' ἀκατίου, τρομερὰ δὲ σφαγὴ ἐπηκολούθησεν ἄνευ διακρίσεως γένους καὶ ἡλικίας.

Τετάρτη ἡ κατὰ τῶν Καπουσίζιδων ἄμυνα.

Οἱ Καπουσίζιδες ὡς οἱ ἀπελάται τῶν Βυζαντινῶν περιήρχοντο τὴν μικρὰν Ἀσίαν λεηλατοῦντες τὰς χώρας αὐτάς. Τοιοῦτοι λοιπὸν περὶ τοὺς 300 ἔφιπποι εἰδοποίησαν ὅτι ἔσπεραν τινὰ ἔρχονται εἰς Δεμυρδέσιον.

Ἡ Κυβέρνησις διέταξε τοὺς κατοίκους νὰ μὴ τοὺς δεχθῶσι. Οἱ Δεμυρδεσιῶται ἀφοῦ μὲ ξύλα καὶ ἀμάξας ἔφραξαν τοὺς δρόμους καταλαβόντες ἐπι-

καιρους θεοεις ευθυς ερχομενους αυτους με αδιαφοριαν προσεβαλον πανταχούθεν και ηνάγκασαν αυτους να φύγωσιν επί 12 ώρας μέχρι Μιχαηλιού συνυπηρέτου δὲ και αι γυναῖκες εις την άμυναν εις φυσίγγια και πληροῦσαι τα πυροβόλα.

Εις όλας δὲ ταύτας τὰς εκστρατείας οὐδεις εφονεύθη ειμή μόνον εις Μαρδυρής. Οὐδεμίαν δὲ άμοιβήν ειχον ειμή άσυδοσίαν καθ' όλα. επίσης και φιοράνια παρέχοντα τὸ δικαίωμα να όπλοφορῶσι και φέρωσιν ερυθράς ζώνας και υποδήματα και ησαν φύλακες Δεσβεντίων. ητο επίσης επιτειραμενον αυτοῖς να εχουσι κώδικας, να τελῶσι λιτανείας με λάβαρα και πυροβολισμούς. Διὰ τουτο πολλοι εκ των πέριξ Χριστιανῶν κατα τὰς μεγάλας εορτάς ηρχοντο εις Δεμυρδέσιον διὰ να απολαύσωσιν αυτὰς όσον τὸ δυνατὸν χριστιανικώτερον και εθνικώτερον. Εν τούτοις δὲ όντες δὲν παρημέλησαν και τὰ γράμματα, άλλ' άνεκαθεν ειχον σχολεία κατα τὸν αλληλοδιδακτικὸν τρόπον και παρθεναγωγεία, άτινα εισέτι διατηροῦσι πολλοι δὲ διδάσκαλοι, ιατροι και επισιτήμονες ελαβον τὰ σπέρματα τῆς παιδείας εν Δεμυρδεσίῳ. Ως μέρος δὲ εχον ελευθερίαν τινά και οι εν Προύση ξένοι και οι πλουσιώτεροι παρεδέριζον ενταῦθα μετὰ των οικογενειῶν των. Διὰ τουτο και οι πρωτοι εν Προύση αναφανέντες διαμαρτυρόμενοι από του Δεμυρδεσίου ηρξαντο του εργου του προσηλυτισμου, αλλά τότε δὲν εγένοντο δεκτοί. Μετὰ ταῦτα δὲ (1850) δι' ιδίους σκοπούς τινες και

τάχα ἔχοντες παράπονα κατὰ τοῦ τότε ἀρχιερέως εἰσήγαγον τὸν προτεσιαντισμὸν βαθμηδὸν ἀναγνωρισθέντες ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὡς χωριστὸν ἔθνος τῶν διαμαρτυρομένων (προτεσιὰν μιλλεϊτῆ).

Πολλὰ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ ἔγειναν διαβολαὶ κατὰ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ πολλὰὶ ζημίαι. Τότε ἐγὼ καὶ ἄλλοι τινὲς κατήλθομεν εἰς Ἀθήνας ἵνα λάβωμεν ἐκεῖθεν ὅ,τι χρήσιμον πρὸς ἄμυναν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας καὶ πρόληψιν τῆς διαιρέσεως τοῦ Ἑθνους.

Κατόπιν ἡμῶν ἡ Ἀμερικανικὴ εἰταιρία ἔστειλεν ἄλλους εἰς Ἀθήνας παρὰ τῷ τότε ἐκεῖ Ἰωανῆ Κήν. Ἀλλὰ τούτους βαθμηδὸν ἀπεσύραμεν εἰς τὰ πάτρια ὑποβασιάζαντες αὐτοὺς δι' ἰδίων μέσων καὶ ἄλλων συνεισφορῶν ἐκ Δεμυρδασίου καὶ τοῦτο ἐγένετο ἐν μέγα ἐμπόδιον τῆς προσόδου τοῦ προσηλυτισμοῦ.

Ἐν τοιαύταις λοιπὸν περιστάσεσιν ἐπιφορτισθεὶς τὴν διεύθυνσιν τῶν σχολείων τῆς πατρίδος μου ἤρχισα τὴν διδασκαλίαν (1857) καὶ ἀδεία τοῦ Ἀρχιερέως Προύσης Κωσταντίου τὴν ἀπ' ἄμβωνος διδασκαλίαν καὶ τὴν κατὰ τὰς ἑορτὰς ἐξήγησιν τῶν Γραφῶν. Οἱ διδάσκαλοι τῶν διαμαρτυρομένων ἀμαθεῖς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἀρχαιολογίας καὶ πολλάκις ἀντιφάσκοιτες εἰς ἑαυτοὺς κατ' ὀλίγον ἔχανον ἔδαφος καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν προσηλυτισθέντων ἐπληροχόνησαν εἰς τὰ πάτρια. Ἀλλὰ τότε μεγάλη μερὶς τῶν Ὀρθοδόξων δυσαρεστηθέντες κατὰ τοῦ Ἀρχιερέως ἐζήτησαν ἀπὸ τῆς ἐν Κων)πόλει Ἐταιρίας

τῶν διαμαρτυρομένων τὴν προστασίαν καὶ ἀναγνώ-
ρισιν ἐκκλησίας, ἐχούσης ἱερεῖς καὶ διδασκάλους
Ὁρθοδόξους. Τέλος ἦλθεν εἰς Προῦσαν μὲ 2000
λίρας ὁ πρόεδρος τῆς εταιρίας πρὸς ἀγορὰν τόπου
καὶ οἰκοδομὴν ἐκκλησίας καὶ σχολῆς διαμαρτυρομέ-
νων. Μαθῶν παρὰ τοῦ διερχομένου τοῦ προέδρου
τῆς εταιρίας τὰ σχέδια αὐτοῦ περιῆλθον ἐκείνην τὴν
ἡμέραν παρακαλῶν τοὺς μὲν, συμβουλεύων τοὺς δέ,
διὰ τὰ μὴ κατεργασθῶσι τὸν Ἐθνικὸν χωρισμὸν καὶ
κατέπεισα αὐτοὺς τὰ ἀποσιῶσι ταύτης τῆς ἀποφά-
σεως. Τὴν ἐπαύριον προσκαλέσας αὐτοὺς ὁ ἀντι-
πρόσωπος διεκοίνωσεν ὅτι θὰ παράσχη αὐτοῖς πάντα,
ἀλλὰ καὶ διδασκάλους καὶ ἱερεῖς διαμαρτυρομένους.

Ἦρχισεν ὅμως ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ μεγάλη
συζήτησις καὶ φιλονικία τῶν μὲν ἀπαιτούντων ἄλλα,
τῶν δὲ παραδεχομένων ἄλλα. Τότε σιανοχωρηθεὶς ὁ
ἀντιπρόσωπος ὅτι αὐτοὶ μὴ ὄντες σύμφωνοι προσε-
κάλεσαν αὐτὸν καὶ λαβὼν τὰ χρήματα ἐπέστρεψεν
εἰς Κων)πολιν. Ἐκ τούτου λοιπὸν καὶ τῆς ἀποσκιρ-
τήσεως τῶν 4 ἐν Ἀθήναις ὑποτρόφων ἀπηλί-
σθησαν οἱ διαμαρτυρόμενοι ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ
ἀπηλλάγη ἡ χώρα τοῦ κινδύνου τούτου τοῦ προση-
λυτισμοῦ τέλεον, χάρις εἰς τὴν φυσικὴν πρὸς τὰ
πάτρια ἀφοσίωσιν τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἐν τούτοις
δὲ περισπώμενος, περιοδεύων τὰ περὶ τὴν Προῦ-
σαν καὶ συλλέξας παραδόσεις κ.λ. συνέταξα ἱστορίαν
στατιστικὴν Προύσης, ἣν διὰ τοῦ τότε ἐπιειτραμμέ-
νου πρεσβευτοῦ Πέτρου Jean ἀπέστειλα τὸ 1862

εις τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν. Κατόπιν ἐλθὼν
εις Κων)πολιν ἐκεῖ τυχαίως πως συμφωνήσας ὡς
διδάσκαλος τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι Φροντιστηρίου
ἐφθάσα εἰς Τραπεζοῦντα (1864). Ἐνιαῦθα ἀφικο-
μένῳ μοι ἐφάνη ἡ χώρα λίαν περιέργως διὰ τε τὰ
ἦθη καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν κατοίκων, καὶ διὰ τὰ ἐν-
θεν κἀκεῖθεν διεσπαρμένα Βυζαντινῆς ἐποχῆς μνη-
μεῖα καὶ ἤρχισα σπουδαίως ἐνδιαφερόμενος περὶ
αὐτῶν, ὥστε εἰς τὰς ἐορτὰς καὶ παύσεις τῶν μαθη-
μάτων καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ ἔξω ἀπὸ χωρίου εἰς
χωρίον περιερχόμενος καὶ ἀπὸ μονῆς εἰς μονὴν
πολλάκις ἀποστολικῶς μεταβαίνων συνέλεξα ἀρκετὴν
ἱστορικὴν ὕλην ἣν καὶ εἰς διάφορα μαθήματα ἐν
τῷ συλλόγῳ Τραπεζοῦντος ἐξιστόρησα. Κατόπιν δὲ
συνοδεύων προξένους (ἐπειδὴ μὲ ἐθεώρουν ὡς εἰδι-
κὸν) εἰς πλεῖστα μέρη τῆς χώρας συνέλεγον πᾶν ὅ,τι
συντετέλει καὶ συνέτεινεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας.
Ὅτε δὲ τὸ 1869 ἐξηγέρθησαν περὶ τὰς 10,000
οἰκογενειῶν διὰ νὰ ἀποικίσωσιν εἰς Ρωσίαν, ὁ διοι-
κητὴς Τραπεζοῦντος διετάχθη ὅπως ἐρευνήσῃ τὰ
αἷτια τῆς ἀθρόας ταύτης μεταναστεύσεως, προσλαβὼν
δὲ καὶ ἐμὲ εἰς τὴν ἐκδρομὴν ταύτην καὶ ἐπὶ ἓνα μῆνα
διερχόμενοι τὰ μέρη αὐτά, ὁπόθεν θὰ ἐξεπατρίζοντο,
ὁ μὲν διοικητὴς ἐνεθάρρουνεν αὐτοὺς νὰ διαμείνω-
σιν ὑποσχόμενος αὐτοῖς πολλά, ἐγὼ δὲ συμβου-
λεύων αὐτοὺς νὰ μὴ ἀφήσωσι τὰ πάτρια ἐδάφη καὶ
τοὺς τάφους τῶν προγόνων καὶ τὰς ἐκκλησίας κ.λ.
καὶ ὅτι ἡ κυβέρνησις εἶναι ἐτοίμη νὰ τοῖς κάμη πα-

ραχωρήσεις και προνόμια ἠνάγκαζον τοὺς προε-
σιτώτας και ἱερεῖς τῶν χωρίων ἐγγράφως νὰ δίδω-
σιν ὑπόσχεσιν εἰς τὸν διοικητὴν ὅτι θὰ παραμείνω-
σιν ἐκεῖ και δὲν θ' ἀφήσωσι κανένα νὰ φύγη· ὁ-
μοίως δὲ και ὁ διοικητὴς ἔλεγεν ὅτι παραχωρεῖ
πάντα τὰ ὑποσχεθέντα ἐγγράφως και δι' ὑπογραφῆς.

Ἐκ τοιούτων λοιπὸν και ἄλλων ἰδιαίτερων πε-
ριηγήσεων ἀνὰ τὸν Πόντον μετὰ πολλοὺς κινδύνους
και κόπους(2) και ὠρθῶσα νὰ συλλέξω ἀρκοῦσαν
και χρήσιμον ὕλην ἱστορικὴν, γεωγραφικὴν και
σταισιτικὴν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Τραπεζουσίας χώ-
ρας, ἦν και ἐδημοσίευσα ἐν Κων)πόλει τὸ 1870,
ὅτε και ὁ ἐν Κ)πόλει Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος μὲ ἀν-
έγραψε μέλος ἀντεπιστέλλον αὐτοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα
διατελῶν καθηγητὴς ἐν Κερασσοῦντι ἐπεδόθην εἰς
τὴν ἐτοιμασίαν τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔπους Ἀκρίτα
τοῦ Διγενοῦς.

Ἄλλ' ἐνῶ ἔσκεπτόμεθα περὶ τῶν ἀπὸ λογοκρι-

2) Μόνος ὁ κ Κ. Παπαμιχαλόπουλος ὀλίγας
ἡμέρας διατρίψας ἐν Τραπεζοῦντι και ὀλίγας ὥρας
ἐν Κερασσοῦντι και Ἀμισῶ ἀπόνως και ἄνευ κιν-
δύνων ἐγένετο περιηγητὴς Πόντου· και λαβὼν ὡς
βάσιν και ἀφετηρίαν τὴν ἐμὴν στατιστικὴν και
ἱστορίαν ὡς ἄπονον λείαν, ποῦ μὲν παραφράσας
ποῦ δὲ ἐπικρίνας ἀτυχῶς ἐφάνη πρωτότυπος διὰ
ξένης ὕλης περιηγητὴς συγγραφεύς, ὡς ὁ παρὰ τῷ
Αἰσώπῳ κολιός.

σίας δυσσχερειῶν οἱ ἐν Παρισίοις τότε Κ. Σάδας καὶ Ε. Δεγρῶν μὲ παρεκάλεσαν νὰ τοῖς ἀποστείλω τὸ χειρόγραφον ὅπερ καὶ ἀπέστειλα αὐτοῖς μειάτινων σημειώσεων, οὗτοι δὲ ἐξέδωκαν αὐτὸ ἐν Παρισίοις. Πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας ἐκθέσεις ἐντεῦθεν καὶ ἐκ Τραπεζοῦντος κατ' ἔτος ἀπέστελλον εἰς συλλόγους καὶ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ὅτε καὶ συμπληρώσας ἐπὶ τὸ βέλτιον τὴν ἱστορίαν τῆς Τραπεζοῦντος ἀπέστειλα εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει διαγώνισμα τοῦ κ. Κ. Συμβουλίδου, ὅπου καὶ μένει. Τέλος δὲ φοβηθεὶς ἐκ τῆς τότε ὀσημέραι ἀύξανόμενης ἐν Τραπεζοῦντι ἀκαταστασίας ἀνεχώρησα εἰς Κων)πολιν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Προῦσαν, ἔνθα καὶ ἔγραψα γενικὴν στατιστικὴν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ἧς καὶ ἀπέστειλα ἀντίγραφα εἰς τὸν πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων σύλλογον καὶ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν. Ἐλθὼν δὲ εἰς Κων)πολιν ἐδίδαξα τρία ἔτη ἐνταῦθα, ὅτε ἐγενόμην καὶ εἰς τῶν ἰδρυτῶν τοῦ μεσαιωνικοῦ συλλόγου καὶ ἐπὶ δύο ἔτη πρόεδρος αὐτοῦ. Κατόπιν ἀπεσιάλην ὑπὸ τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου εἰς Ραιδεστὸν σχολάρχης, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Φιλιππούπολιν ὡς ἐπιμελητὴς τῶν ἐκεῖ Ζαριφείων σχολείων, ἔνθα συγγράψας στατιστικὴν τῆς Φιλιππουπόλεως ἀπέστειλα εἰς τοὺς συλλόγους Κων)πόλεως καὶ Ἀθηνῶν. Μετὰ ταῦτα δὲ διορισθεὶς σχολάρχης ἐν Βιζύῃ περιέγραψα τὴν μεσαιάν Θράκην μέχρι Ραιδεστοῦ καὶ Σιζάντισης, ἣν καὶ ἀπέστειλα εἰς τοὺς ἰδίους συλλόγους. Ἐῖτα δὲ

ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἠτοίμασα τὰ περὶ τὸν Ἀκριτικὸν κύκλον διὰ τὰ παρουσιασθῶ εἰς τὴν 25 ετηρίδα τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλ. Συλλόγου Κ)πόλεως(3).

Ματαιωθείσης δὲ τῆς ἐορτῆς ἐξέδωκα αὐτὸν τὸ 1888 ὅσον ἦτο δυνατόν ἐν Κων)πόλει. Κατόπιν δὲ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς στατιστικῆς ὅλης τῆς Θράκης ἤρχισα τὴν περιήγησιν τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Κων)πόλεως μερῶν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ ἔργον κατέστη ἐπικίνδυνον, ἕνεκα τῶν περιστάσεων, παρητήθην αὐτοῦ. Καὶ ἄλλας μὲν ἐκθέσεις ἐμπορικὰς καὶ πολιτικὰς διὰ ξένους, οἷτινες κατὰ καιρὸν μὲ ἐπεσκέπτοντο, συνέταξα. Ἄλλὰ δυστυχῶς καὶ δι' ἐμὲ καὶ διὰ τοὺς ἡμετέρους τοὺς καταγινόμενους εἰς τὰ τοιαῦτα δὲν ὑπῆρξεν ἀποχωρῶσα ἐλευθερία νὰ δημοσιεύσωμεν ταῦτα πρὸς μεγάλην

(3) Φαίνεται ὅτι ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης Πρύτανης τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου δὲν ἀνέγνωσεν οὔτε τὴν ἱστορίαν Τραπεζοῦντος, ἐν ἣ πρώτος ἐγὼ καὶ τὸ χειρόγραφον τοῦ ἔπους Ἀκρίτα τοῦ Διγενοῦς ἀνεκάλυψα καὶ ἐκοινολόγησα εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον τοῦτο ποικιλοτρόπως σχολιάσας, οὔτε τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἔπους τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτα διὰ τοῦτο οὐδεμίαν μνεΐαν ἐποιήσατο περὶ ἐμοῦ ἐν τῇ περὶ τοῦ ἔπους τοῦ Διγενοῦς Ἀκρίτα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διαλέξει αὐτοῦ, ὅχι βεβαίως πρὸς περιφρόνησιν ἡμῶν τῶν ἐν Ἀνατολῇ ποικίλοις κινδύνοις ἐργαζομένων.

ἔθνικὴν καὶ φιλολογικὴν ζημίαν· ἴσως ὅμως τὰ ἀνωτέρω ὑπ' ἐμοῦ ἐκπονηθέντα χρησιμεύσωσι δι' ἄλλους εὐτυχεσιέτους εἰς καιροὺς εὐνοϊκοὺς.

Νῦν παρατίθεμαι τὸ ἐξῆς λιτόν μου ἔργον τὸ ἀφορῶν τὸν Θεόδωρον Γαβρᾶν, τὸν Ἀνδρόνικον καὶ τὸν Ἀχμέτ Μελίκ Τάνισμαν πρὸς μικρὰν τινα συμβολὴν καὶ συμπλήρωσιν τῆς πατρῴας ἱστορίας, τὸ καὶ ἀφορῶν μάλιστα τὴν ἱστορίαν Τραπεζοῦντος, ἤδη κατ' αὐτὰς συμπληρούσης σχεδὸν τὴν (2650) δισχιλιοσιτὴν ἑξακοσιοσιτὴν πεντηκοσιτὴν ἐπετηρίδα ἀπὸ τῆς κτίσεως ἄνευ διακοπῆς, γενομένης τὸ 757 π. Χ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

A

Ἐπερμεσοῦντος τοῦ δωδεκάτου μ. Χ. αἰῶνος ἐπὶ αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ἀναφέρονται πολλοὶ καὶ ἄλλοι κατὰ τὸν Πόντον ἔν τε τοῖς ἱστορικοῖς καὶ ταῖς παραδόσεσι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλ' ἰδίως τρεῖς ἄνδρες οἱ πρωταγωνιστοῦντες : Ἀνδρόνικος ὁ Κομνηνός, Θεόδωρος ὁ Γαβροῦς καὶ ὁ Ἀμιράς Ἀχμέτ Μελικ Τάνισμαν. Ἐν ταῖς κατὰ τὸν Πόντον περιηγήσεσί μου εὑρον ἐν Νεοκαισαρεῖα χειρόγραφον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης περσο-τουρκιστὶ γεγραμμένον, ἐν ᾧ κατὰ πλάτος ἐξιστορεῖται ἡ συνάντησις τῶν τριῶν τούτων.

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο μεταφρασθὲν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τῶν ἐξ Οὐνίας κ. κ. Γεωργίου Μεϊμαρίδου καὶ Ἰωάννου Λαζαρίδου καὶ τοῦ ἐν Νεοκαισαρεῖα ἐπιζῶντος Ἀριστοτέλους Δαμιανοῦ, ἀπεστάλη εἰς ἐμέ. Πολλάκις ἠθέλησα νὰ

δημοσιεύσω αὐτό, ἀλλ' ἐστάθη μοι ἀδύνατον, ἕνεκα τῶν περιστάσεων.

Καὶ τὸ μὲν χειρόγραφον εἶναι πολυσέλιδον καὶ ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ σύγχρονος τῶν ἡρώων τούτων. Τούτου ποιήσομεν περίληψιν καθόσον ἐνδιαφέρει τὴν ἱστορίαν.

Ἄλλὰ πρὸ ταύτης προτάξωμέν τινα τῶν προγενεστέρων πράξεων ἐκάστου αὐτῶν, μέχρις οὗ φθάσωμεν εἰς τὴν κατὰ τὸν συγγραφέα συνάντησιν αὐτῶν γενομένην μεταξὺ τοῦ 1165—1170, ἐπειδὴ δύσκολον εἶναι νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῆ ἐποχὴν αὐτῆς.

Καὶ ὁ μὲν Ἀνδρόνικος υἱὸς μὲν ἦν Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, υἱοῦ Ἰωάννου ἢ Καλογιάννη τοῦ Κομνηνοῦ, ἐξάδελφος δὲ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ. Φύσει δὲ ὢν πεπροικισμένος διὰ σωματικῶν καὶ πνευματικῶν προτερημάτων διέλαμπεν ἔτι καὶ κάλλει καὶ μεγέθει τοῦ σώματος, εὐτολμία τε καὶ γενναιότητι ψυχῆς ὑπὲρ πάντας τοὺς συγχρόνους του, εὐγενεία δὲ καὶ πλούτῳ ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν θνητῶν.

Ἐκ νεότητος αὐτοῦ ἡλικίας ἐκπαιδευθεὶς πάσῃ παιδείᾳ καὶ στρατιωτικῇ καὶ πολιτικῇ δικαίως ἐθεωροεῖτο ὑπὸ πάντων ὡς ἡμίθεός τις, ὡς εὐελπίς τις μέλλον αὐτοκράτωρ, ὑπέρτερος δὲ πάντων τῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἡρωϊκὴν ἐποχὴν τοῦ μεσαίου αἰῶνος Καλιφ' Ἀρολὰν Σεραδὶν καὶ τῶν ἄλλων σταυροφόρων ἱπποτῶν καὶ τῶν τότε μεγάλων Ἑλλήνων στρατηγῶν. Ἄλλὰ πάντα ταῦτα τὰ χαρίσματα τὰ τε πνευματικὰ καὶ σωματικὰ κακῶς παιδαγωγηθέντα ὡς καὶ αἱ

κακαὶ συνανασιροφαὶ καὶ αἱ πρὸς τὰς ἀτάκτους ἡδονὰς ἐπιθυμίαι ἠμαύρωσαν καὶ πρόξενα ἐγένοντο τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ τε, τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ Γένους.

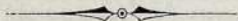
Νεώτατος ἤδη ὁ Ἀνδρόνικος συνεσιζάτευσεν εἰς πολλὰς ἔκστρατείας ἀκολουθῶν τὸν θεῖον αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν αὐτοκράτορα, ὁμοίως καὶ τὸν μετὰ τοῦτον Μανουὴλ καὶ ἀπανταχοῦ ἐπεδείκνυνεν ἀνδρείαν καὶ στρατιωτικὴν φρόνησιν. Ἐπαυελθὼν δὲ εἰς Κων)πολιν περιεπλάκη εἰς τοὺς ἔρωτας τῆς συγγενοῦς αὐτοῦ Εὐδοκίας, διὰ τὸ ὁποῖον δυσαρεστηθεὶς ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ διὰ τὰ τὸν ἀπομακρύνῃ ἀπ' αὐτῆς ἀπέστειλεν αὐτὸν κατὰ τῶν ἐν Κιλικίᾳ ἐπανασιάντων Ἀρμενίων. Ἄλλ' ἡ Εὐδοκία ὑπεκφυγοῦσα ἐκ Κων)πόλεως ἠκολούθησε τὸν Ἀνδρόνικον. Ὁ Ἀνδρόνικος ὅμως ἐπιδοθεὶς εἰς τοὺς ἔρωτας αὐτῆς καὶ τὰς ἄλλας διαχύσεις καίτοι γενναίως ἀγωνισθεὶς, ὅμως ἀπέτυχε τῆς ἀποσιολῆς· διὰ ταῦτα ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ δυσαρεστηθεὶς κατ' αὐτοῦ ἔγραψεν ἐκεῖ πρὸς τοὺς κατὰ τόπον διοικητὰς καὶ συμμάχους αὐτοῦ ἵνα συλλαβόντες αὐτὸν ἀποπέμψωσιν εἰς Κ)πολιν. Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἀνδρόνικος ἐδραπέτευσεν πρὸς τοὺς ἐν Ἱερουσαλήμ σταυροφόρους, ἔνθα γενόμενος δεκτὸς ἐφησούχαζεν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ περιέπεσεν εἰς τοὺς ἔρωτας τῆς Φιλίππης, μετὰ δὲ τοῦτο ἀφείς αὐτὴν ἤλθεν εἰς Βηρουιτόν. Ἐνταῦθα διαιτωμένου ἤλθεν εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ὡς συγγενοῦς ἢ ἐξαδέλφη αὐτοῦ Θεοδώρα, χήρα τοῦ βασιλέως

τῆς Ἱερουσαλήμ φημιζομένη ἐπὶ σπανίᾳ ὠραιότητι. Ἐκ Βηρυτιοῦ δὲ καταφεύγει ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν Θεοδώραν πρὸς τοὺς ἐν Δαμασκῷ Σαρακηνοὺς καὶ ἐκεῖθεν οὐσιάζει αὐτῶν περιερχόμενοι τὴν Βαβυλωνίαν καὶ Μεσοποταμίαν μέχρι τῆς Γεωργίας κατήγησαν εἰς τὸν Πόντιον παρὰ τῷ δυνάστη τότε τῆς Σεβαστείας Σελδούχῳ καὶ ἐκεῖ πρὸς τὰ ὄρια τῆς Χαλδίας ὠχυρωμένος ἐκακοποιεῖ τὴν χώραν τοῦ θέματος τῆς Χαλδίας καὶ Κολωνίας. Ἄλλ' ὁ τότε δοῦξ τοῦ θέματος τούτου Μιχαὴλ Γαβρᾶς κατορθώσας τὴν σύλληψιν τῆς Θεοδώρας ἀπέστειλεν αὐτὴν εἰς Ἱερουσαλήμ.

Ὁ δὲ Θεόδωρος Γαβρᾶς κατήγειο ἀπὸ λαμπρᾶς καὶ ἱστορικῆς οἰκογενείας Τραπεζοῦντιος καὶ εἶχε πολλοὺς σημαίνοντας συγγενεῖς ἐν τῷ Πόντῳ· διορισθεὶς δὲ τότε δοῦξ τοῦ θέματος Τραπεζοῦντιος ἐπεδείξατο μεγάλην στρατιωτικὴν σύνεσιν καὶ ἰκανότητα, ὥστε νὰ ἀπωθήσῃ τοὺς κατὰ τοῦ θέματος τούτου ἐπερχομένους ἐχθροὺς καὶ νὰ προξενήσῃ αὐτοῖς μεγάλας ἀπωλείας· διὸ καὶ ἐπέσυρε τὸν φθόρον τῶν ἐν Βυζαντίῳ καὶ τὴν ὑποψίαν τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ.

Ἐπὶ Ἰωάννου δὲ τοῦ Κομνηνοῦ ἀρχηγὸς τῶν κατὰ τὴν Μεσοποταμίαν Σελδούχων ἀναφέρεται Τάνισμαν κατὰ τὸν Τίνναμον (Τάνισμα), κατὰ δὲ τὸν Νικήταν Τατισμάιος, ὅστις κυριεύσας τὴν Κασταμονίην, εἶτα δὲ ἐκδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ Καλογιάννη, ἐτελεύτησε. Ἡ ἐπίκλησις δὲ αὕτη, Τάνισμαν, ἦτο

μᾶλλον οἰκογενειακὴ τῶν Σουλτάνων ἢ Ἐμίριδων τῆς Μεσοποταμίας· διότι ἐν τῇ κατωτέρῳ ἱστορίᾳ τοῦ Τάνισμαν μνημονεύεται διὰ τοῦ ὀνόματος Ἀχμέτ Τάνισμαν, ἴσως υἱὸς τοῦ ἐπὶ Καλογιάννη Τάνισμαν.

B

Συνοπτικὴ περίληψις τῆς ἀπὸ τοῦ περσικοῦ ἱστορίας τοῦ Ἐμίρη Ἀχμέτ Τάνισμαν.

Κατὰ τὸ ἔτος 485 ἀπὸ Μωάμεθ, ἧτοι 1145 μ. Χ. ὁ Ἀχμέτ Μελικ Τάνισμαν τοῦ Ἐμίρου τῆς ἐν Μεσοποταμίᾳ Οὐφρας προσκαλεσάμενος τοὺς ὀμηλικὰς του ὀπλαρχηγοὺς εἰς στρατιωτικὸν συμβούλιον προέτεινεν αὐτοῖς ἵνα ἐπιχειρήσωσιν ἐκστρατεῖαν κατὰ τοῦ κράτους τῶν Ρωμαίων (ροῦμ).

Καίτοι δὲ οὗτοι ἀπεφάσισαν τὴν ἐκστρατεῖαν, ὅμως οἱ γεροντιότεροι δὲν συνηυδόκουν εἰς τοῦτο· προέτειναν δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ συμβουλευθῶσι τὸν ἐν Βαγδάτ Καλίφην Ἀρσλάν (1160—1175).

Τότε ὅλοι ὁμοῦ ἀνεχώρησαν ἔφιπποι πρὸς αὐτὸν καὶ φθάσαντες εἰς Βαγδάτ ἐκοινοποίησαν αὐτῷ τὴν ἱερὰν τῶν πρόθεσιν. Ἄλλ' ὁ Καλίφης ὑπεδέχθη μὲν αὐτοὺς φιλοφρόνως καὶ ἐπήρσε τὸν ἱερὸν αὐτῶν σκοπὸν, ἀπέτρεψεν ὅμως αὐτοὺς λέγων ὅτι τῶρα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκδιώξωμεν τοὺς «ἀπίστους» ἀπὸ τῶν μερῶν, ἃ κατέχουσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀλλαχοῦ (ἐννοεῖ τοὺς σταυροφόρους) καὶ ἔπειτα νὰ ἐπιχειρήσωμεν τὴν κατὰ τῶν Ρωμαίων ἐκοιτραίαν. Μετὰ λύπης δὲ ἀκούσαντες τὴν τοιαύτην ἀπροσδόκητον ἀπάντησιν περίλυποι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν χώραν τῶν.

Ἄλλ' ὁ Ἀχμέτ Μελίκ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν μετὰ τινα ἔτη ἤδη ἀνεξάρτητος ὢν καὶ ἐπιθυμῶν δόξαν κατακτητοῦ παρακούσας τὴν ἐντολὴν τοῦ Καλίφου ἤρξατο τῆς πρὸς τὴν ἐκοιτραίαν ἐτοιμασίας συλλέγων στρατιώτας καὶ προμηθευόμενος τὰ πρὸς τὴν ἐκοιτραίαν. Ἦδη δὲ καλῶς προπαρασκευασθεὶς μετὰ προηγουμένας πολλὰς εὐχὰς καὶ δεήσεις διαβάς διὰ τῆς Μελιυνῆς τὸν Ἀντίταυρον ἦλθε πρὸς τὴν Σεβάστειαν. Ἐκεῖ δὲ πλησίον αὐτῆς ἐσημάτισαν ἐμπορικὴν συνοδείαν ἐξ ἀνδρῶν, οἵτινες ἔχοντες ὄπλα κεκοιμημένα ἐντὸς τῶν ἐνδυμάτων νύκτωρ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν χωρὶς νὰ δώσουν καμμίαν ὑποψίαν εἰς τοὺς φύλακας αὐτῆς.

Οὗτοι τὸ μεσονύκτιον φονεύσαντες τοὺς φύλακας καὶ ἀνοίξαντες τὰς πύλας εἰσῆγαγον τὸν Μελίκ καὶ τὸν στρατὸν εἰς τὴν πόλιν. Τότε δὲ βάλλοντες πῦρ εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς πόλεως ἤρξαντο τῆς σφα-

γῆς καὶ τῆς λεηλασίας καὶ οὕτως ἐγένοντο κύριοι τῆς πόλεως ἤδη κατεστραμμένης(1). Ἀναπανθέντες δὲ ἐνταῦθα ἐπ' ὀλίγον ἤρξαντο τῆς πρὸς τὰ Κόμανα καὶ Εὐδοκιάδα πορείας.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς ὁδοιπορίας συνητήθησαν ὑπὸ ἐνὸς ἀποσπάσματος Ρωμαίων ὀριοφυλάκων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Ἀνδρόνικος. Τότε προέειπεν ὁ Ἀχμέτ Τάνισμαν ἵνα διακρίνωσι τὴν μάχην διὰ μονομαχίας τῶν ἀρχηγῶν ἐκάτερου τῶν διαμαχομένων, πεποιθῶς εἰς τὴν φημιζομένην αὐτοῦ ἀνδρεία καὶ γενναιότητα.

Καὶ ἀπὸ τοῦ μέρους μὲν τοῦ Τάνισμαν ἐξελέγη αὐτὸς ὁ Ἀχμέτ, ἀπὸ δὲ τῶν Ρωμαίων ὁ Ἀνδρόνικος ὁ Κομνηνός, ἀνεπιθὸς τοῦ αυτοκράτορος τῶν Ρωμαίων Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. Τότε λοιπὸν καὶ οἱ δύο ἐξοπλισθέντες ἐξῆλθον εἰς τὸ μέσον· μονομαχοῦντων δὲ αὐτῶν ἐκάτερον τῶν στρατευμάτων ἠύχετο τὴν νίκην ὑπὲρ τοῦ ἰδίου του στρατηγοῦ καὶ ἄκρα σιγῇ ἀνέμενον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μονομαχίας. Ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἀντηγωνίζοντο ἀμφοτέρω ἰσόπαλοι, ἀλλὰ τέλος καταβληθεὶς καὶ ἀπαυδήτας ὁ Μελικ ἔρριψε τὸ ξίφος αὐτοῦ καὶ ἐναγκαλιοθεὶς τὸν

1) Φαίνεται ὁ δυνάστης τῆς Σεβαστείας Σελδοῦχος ἦτο προστάτευσόμενος ἢ σύμμαχος τοῦ αυτοκράτορος Μανουήλ.

Ἄνδρόνικον ἠσπάσθη αὐτὸν ἀναφωνῶν «ὄντως εἶσαι γίγας καὶ ἀκαταγώνιστος, Ἄνδρόνικε.»

Συμφώνησαν δὲ ἕκτοτε, νὰ μὴ χωρισθῶσι καὶ νὰ ἦναι διὰ παντὸς φίλοι ἀχώριστοι καὶ σύμφωνοι Σκοπὸς τοῦ Ἄνδρονίκου συμμαχοῦντος μετ' αὐτοῦ ἦτο ἵνα ἐκδικηθῆ τὸν θεῖόν του Μανουὴλ καὶ νὰ τὸν ἐξαναγκάσῃ νὰ τὸν μετακαλέσῃ εἰς Κ)πολιν καὶ δευτερον νὰ ἀσπάσῃ τὴν ὠραίαν Εὐφημίαν, κόρην Ἰσαακίου τοῦ δουκὸς Ἀμασείας, ἣν περιπλανώμενος ἀνά τὴν χώραν ἰδὼν ἐμπαθῶς ἠγάπησε· δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ νυμφευθῆ αὐτὴν ἴσως τοῦ πατρὸς μὴ ἐπιτρέποντος τὴν εὐλογίαν τοῦ γάμου.

Οὕτω δὲ συμφωνήσαντες ἐπροχώρουν πρὸς τὰ Κόμανα, πόλιν ἐπὶ τὰ δεξιὰ τοῦ Ἰουδος ποταμοῦ κειμένην(2).

2) Ἐντεῦθεν ἄρχεται ὁ κυρίως Πόντος· ὁ δὲ Ἰουδὸς ἐν μέσῳ πεδιάδος πότε πλατυνομένης πότε δὲ καὶ στενουμένης διήκει μέχρι τῆς Ἀμασείας, καὶ περιβρέχει τὴν εὐφορωτέραν καὶ σημαντικωτέραν χώραν τοῦ Πόντου· καὶ τὰ Κόμανα νῦν Κόμνα χωρίον μικρόν (ἐξ οὗ οἱ Κομνηνοὶ) κεῖνται ἐπὶ εὐφόρου πεδιάδος ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ καὶ λοφώδους χώρου. Ἐκεῖ πλησίον ἡ ὁδὸς ἡ ἀγούσα εἰς Νεοκαισάρειαν.

Ἐκεῖ παρὰ τὰ Κόμανα ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ κεῖται καὶ ὁ βράχος, ὃν δι' εὐχῆς ἐξετόπισεν ὁ Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας ὁ θαυματουργός· ὀλίγον δὲ μακρὰν καὶ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ εἶναι· καὶ ἡ

Ταύτης δούξ υπῆρξεν ὁ Λέων. Καίτοι δὲ τούτου ἀντιάξαντος ἀνδρικὴν ἄμυναν μετὰ σφοδρὰς καὶ

μονὴ τοῦ Ἀγ. Βασιλείου, ἐνθα ὁ Ἄγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀπὸ τῆς δίωρον ἀπεχούσης Κουκουσοῦ (ὅπου ἦν ἐξωρισμένος) φερόμενος εἰς Πιτιοῦντα (Πιτσοῦντα) πρὸς ἀπωτέραν ἐξορίαν ἀσθενήσας πρὸ 1600 ἐτῶν ἀπέθανεν. Ὁ δὲ τάφος αὐτοῦ δείκνυται διὰ σωροῦ πετρῶν. Ἐνταῦθα κατὰ τὴν 13ην Νοεμβρίου τελεῖται πανήγυρις ὑπὸ πάντων τῶν περιοίκων ἐθνῶν.

Ὁ νῦν μητροπολίτης Νεοκαισαρείας κ. Ἀμβρόσιος ᾠκοδομήσατο ἐκκλησίαν, ὅπου καὶ ἐλειτούργησεν· ἐν δὲ τῇ Κουκουσῷ συνέστησεν ἱερατικὴν σχολὴν πάνυ μὲν ἀκμαίαν κατὰ ταύτην τὴν χώραν ἀλλὰ χρῆζουσαν τῆς ἐξωθεν ὑποστηρίξεως. Ἀντικρὺ δὲ αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης εὐρίσκεται ἡ Εὐδοκιάς (Τοκάτ). Ὑπεράνω τοῦ τάφου τοῦ Ἀγίου ἐπὶ τρίωρον εὐρίσκεται τὸ χωρίον Βίζερα, ἐνθα ὑπῆρχε Μονὴ Ἑλληνική, ἀλλὰ ἀποσπασθεῖσα δι' αἰσχυρῶν μέσων ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων πρὸ 80 ἐτῶν. Ἐν τῷ πλησίον αὐτῆς παρεκκλησίῳ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγ. Γεωργίου εὐρίσκεται καὶ ἡ λάραξ ἐν ἣ ἐτέθη τὸ σεπτὸν λείψανον τοῦ Ἀγίου ἐκ Φρυγίου λίθου φαιοῦ, ἔχουσα μῆκος 8 σπιθαμῶν καὶ 2 1)2 ὕψος καὶ 2 σπιθαμῶν πλάτος ἐξ οὗ δύνάται τις εἰκάσαι ὅτι ὁ Ἄγιος ἦτο μικρόσωμος καὶ λεπτός. Ἐπὶ τοῦ καλύμματος οὐδὲν παρετήρησα σημεῖον ἢ γράμμα εἰμὴ μόνον μικρὸν σταυρόν

ἀπελπιστικὰς ἐφόδους ἐκυρίευσαν τὰ Κόμανα καὶ τοῦτο ἐπεσφράγισε τὴν νίκην ὑπὲρ τῶν «πιστῶν», θεία δυνάμει, ἰδίως τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ (πιθανῶς προδοσία τις ἐκ τῶν ἔσω τῆς πόλεως). Ἐἶχον δὲ διαταγὴν ὁπόθεν καὶ ἂν διέβαινον νικηφόροι νὰ ἔξαφανίζωσι τὸν πληθυσμὸν τῶν Ῥωμαίων, διὰ τὰ μὴ ἔχωσιν ὀπισθὲν τῶν τὴν ὑποψίαν ἐπιθέσεων.

Ἐντεῦθεν ἀπάραντες πρὸς Δυσμάς ἤλθον καὶ ἐστρατοπέδευον πρὸ τῆς Εὐδοκιάδος, ἣν μετὰ ἠρωϊκὴν ἀντίστασιν τοῦ Δουκὸς αὐτῆς Μιχαὴλ κατέλαβον. Ἐδῶ δὲ καὶ πανταχοῦ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεδείκνυον ἀνδρείαν καὶ πολεμικὴν ἰκανότητα. Ἐντεῦθεν πρὸς Β. ἐρχόμενοι ἀφίκοντο πρὸ τῆς Νεοκαισαρείας· αὕτη δὲ ἡ πόλις πλουσία μὲν καὶ εὐδαίμων ἦν ὠχυρωμένη τείχεσι καὶ πύργοις ἰσχυροῖς· δούξ δὲ καὶ φρούραρχος αὐτῆς ἦτον ὁ Θεόδωρος Γαβροᾶς, ὁ Τραπεζοῦντιος. Ἀπελπισία κατέλαβε τὸν τε Ἀνδρόνικον καὶ Μελίκ· βλέποντας τὸ ὄχυρόν τῆς πόλεως, ἐπειδὴ ἐκτὸς τῶν μηχανημάτων, ὅτινα μετεχειρίζοντο οἱ ἄπιστοι, ἐξετόξευον κατ' αὐτῶν ζέοντα ὕδατα (τὸ ὑγρὸν ἢ ἑλληνικὸν πῦρ), προξενοῦντα κατασιροφὴν εἰς τὸ στρατόπεδον. Τέλος ὁμοῦς μετὰ πολλὴν καὶ κρατερὰν ἀντίστασιν τῆς πόλεως ἐγένοντο κύριοι αὐτῆς βοηθεῖα τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ. Εὐρὸν δὲ λάφυρα πολλά, ἕπερ διένειμαν εἰς τοὺς «πιστοὺς» καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις πολλοὺς αἰχμαλώτους, ἐν οἷς καὶ τὸν Θεόδωρον Γαβροᾶν, ὃν μὴ θέλοντα τὰ δεχθῆ τὴν ἀληθινὴν πίσιν ἀπεκεφάλισαν. Ἐνταῦθα

ἔφρουχάσαντες, τακτοποιοῦντες τὰ κατακτηθέντα
 μέρη διήλθον τὸν χειμῶνα παρασκευαζόμενοι διὰ
 τὰ περαιτέρω. Ἐν τούτοις δὲ ἀσχολούμενοι δὲν ἔλη
 ομόνησαν καὶ τὴν εὐθυμίαν ὅθεν κινουῖσιν ὅ τε Ἄν-
 δρόνικος καὶ ὁ Μελίκ καὶ ἀγνώριστοι ἔφθασαν μέχρι
 τῆς Ἀμασείας καὶ ἐκεῖ κατέλυσαν εἰς τὴν μονὴν
 τοῦ Ἀγ. Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος συνεννοούμενοι
 ἐκεῖθεν μετὰ τῆς Εὐφημίας. Νύκτωρ δὲ εἰσηλθόν
 εἰς τὴν Ἀμάσειαν καὶ διεπραγματεύοντο τὰ τῆς φυ-
 γῆς των. Ἄλλ' καὶ ἐινοηθέντες, συλληφθέντες ἐφυλα-
 κίσθησαν, μέγας δὲ ὑπῆρξεν ὁ φόβος των· ἀλλ'
 αἱ ἐνέργειαι τῆς Εὐφημίας καὶ τῶν ἐκεῖ φίλων
 τοῦ Ἀνδρονίκου ἀπήλλαξαν αὐτοὺς τοῦ μεγάλου
 τούτου κινδύνου, φυγαδευθέντας νύκτωρ ἀπὸ τῆς
 Ἀμασείας· καὶ οὕτω κατώρθωσαν μετὰ πολλοὺς
 κόπους καὶ κινδύνους νὰ φθάσωσιν εἰς Νεοκαισά-
 ρειαν.

Οὕτω λοιπὸν ἀιμασθέντες καὶ κινδυνεύσαντες
 ἔτι πλέον διεισοῦντο εὐθύς μετὰ τὴν ἀνοιξιν νὰ ἐκ-
 σιτρατεύσωσιν ἐπὶ τὴν Ἀμάσειαν ἵνα ἐκδικήσωσιν,
 ἦν ὑπέστησαν ὕβριν φυλακισθέντες καὶ κινδυνεύ-
 σαντες τὰ ἔσχατα. Τότε δὲ ἵνα παρατείνωσι τὰς κα-
 τακτήσεις αὐτῶν καθ' ὁδὸν κυριεύσαντες τὴν Τρο-
 χάλην ἐπλησίασαν εἰς Ζῆλα, ὧν δούξ ὑπῆρχεν ὁ
 Νήφων· καίτοι δὲ καὶ οὗτος ἐπέδειξεν ἰσχυρὰν ἀντί-
 στασιν, ὅμως ἠλώθη, «θεία συνάρσει», ὑπ' αὐτῶν
 ἢ πόλις.

Ἐκεῖθεν δὲ κατ' εὐθείαν ἤρχοντο πρὸς τὴν

Ἀμάσειαν καὶ ἐκεῖ μετὰ τινος ἀφιμαχίας ἐσκήνωσαν περὶ αὐτήν· καίτοι δὲ ὁ δοῦξ ταύτης Ἰσαάκιος ἔλαβε πάντα τὰ τῆς ἀμύνης μέτρα καὶ τὴν ἤδη ὀχυρὰν θέσιν τῆς πόλεως ἔτι δυσπρόρθητον κατέστησεν, ὅμως ἐάλω ἡ πόλις μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ ἀγώνων, συνδρομῇ καὶ τῆς Εὐφημίας καὶ τῶν ἄλλων φίλων των.

Ὁ Ἰσαάκιος σιανοχωρηθεὶς κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἄλλὰ πάλιν τέλος σιανοχωρηθεὶς παρεδόθη εἰς τοὺς κατακτητάς. Συμβουλίου γενομένου, παρουσίας καὶ τῆς Εὐφημίας θυγατρὸς τοῦ Ἰσαακίου, κατεδικάσθη ὁ Ἰσαάκιος εἰς τὸν διὰ ξίφος θάνατον.

Ἐνῶ δὲ ὁ τε Ἀνδρόνικος καὶ ὁ Μελίκ ἐφαίροντο διστιάζοντες νὰ ἐκιελέσωσι τὴν ἀπόφασιν, ἡ θυγάτηρ του Εὐφημία λαβοῦσα τὸ ξίφος ἐπιδεικτικῶς ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν τοῦ πατρὸς αὐτῆς Ἰσαακίου.

Ταῦτα διαπραξάμενοι ἐπέστρεψαν κατὰ τὸ φθινόπωρον εἰς Νεοκαισάρειαν καὶ ἐκεῖθεν διεννοοῦντο νὰ πορθήσωσι τὸ ἐπόμενον θέρος καὶ τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν μέχρι Τραπεζοῦντος χώραν. Ἐν τούτῳ ὅμως καὶ οἱ «ἄπιστοι» ἠιοιμάζοντο πανταχόθεν ἵνα ἀπαντήσωσιν αὐτοὺς ἐπανακιῶντες τὰ μέχρι τοῦδε ὑπὸ τοῦ Ἀχμεὶ Μελίκ ἄλωθέντα μέρη. Εἰς τοῦτο δὲ στρατοὶ ἐοχηματίζοντο ἐκ μὲν Τραπεζοῦντος ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Πάνον καὶ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Θεοδώρου Γαβρᾶ Κωνσταντῖνον Γαβρᾶν ἐκ δὲ Κερασσοῦντος ὑπὸ τὸν δοῦκα Γεώργιον ἐξ Οἰνός

δὲ ὑπὸ τὸν δοῦκα Βασίλειον. Ὅμοίως δὲ ἀπὸ Θεμισκύρας (Τσαρσαμπᾶς) ὑπὸ τὸν δοῦκα Ἀντίοχον ἕτερος δὲ ἐξ Ἀμισοῦ καὶ Ἀγκωνίας (Τσουροῦμ) ὑπὸ τὸν δοῦκα Λέοντα καὶ ἄλλοι. Οὗτοι πάντες ἔχοντες καὶ ἐπικούρους Γεωργιανούς καὶ βοηθοὺς Ἀρμενίους ὑπὸ ἀρχηγὸν Ἰωάννην ἐπήρχοντο κατὰ τῆς Νεοκαισαρείας.

Κατὰ τούτων δὲ ὁ Ἀχμέτ Τάνισμαν καὶ ὁ Ἀνδρόνικος ἐν συμβουλίᾳ ἀπεφάσισαν διχασθέντες τὰς δυνάμεις τῶν ν' ἀντιπαχθῶσι χωριστὰ καὶ αὐτῶν. Καὶ ὁ μὲν Ἀνδρόνικος ἐπορεύετο πρὸς Α. διὰ τὰ προσβάλλη τοὺς ἐκεῖθεν ἐρχομένους, ὁ δὲ Ἀχμέτ τοὺς ἀπὸ θαλάσσης καὶ οὕτως ἐμποδίσωσι τὴν ἔνωσιν τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν.

Καὶ ὁ μὲν Ἀνδρόνικος ἠττηθεὶς παρὰ τὴν Νικόπολιν διεσώθη μετὰ τῆς Εὐφημίας εἰς τὴν Μεσοποταμίαν.

Ὁ δὲ Ἀχμέτ Μελίκ συνάψας μάχην περὶ θέσιν «Ἁγ. Βασίλειος» καλουμένην, 8 ὥρας ὑπερθεῖν τῆς Οἰνόης, πληγωθεὶς ἐν αὐτῇ θανατηφόρως ἐφέροθη εἰς Νεοκαισάρειαν, ὅπου ἀποθαιῶν ἐτάφη.

Ἀμφοτέρων δὲ οἱ στρατοὶ καταδιωχθέντες διεσκορπίσθησαν τῆδε κάκεισε. Ἐν δὲ τῇ Μεσοποταμίᾳ ὅτε Ἀνδρόνικος καὶ ἡ Εὐφημία κακῶς γενόμενοι δεκτοὶ ὡς αἵτιοι τάχα τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἀχμέτ Τάνισμαν ἡ μὲν Εὐφημία ἐφρονεύθη, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος μόλις ἠδυνήθη τὰ διαφύγη τὸν θάνατον.

Καὶ ταῦτα μὲν ἔπαθεν ὁ Τάνισμαν (κατὰ τὸν συγγραφέα τῆς ἱστορίας τοῦ Μελίκ), διότι παρήκουσε τὰς συμβουλὰς καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ καλὶφου τοῦ Βαγδάτ. Οἱ δὲ Ρωμαῖοι κατὰ παραχώρησιν τοῦ Θεοῦ κατέλαβον τὴν Νεοκαισάρειαν καὶ εἰσήγαγον πάλιν τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν τάξιν τῶν Ρωμαίων καὶ οὕτως ἡ δόξα τοῦ Ἰσλάμ ἐξηφανίσθη ἐκ τῶν μερῶν τούτων.

Καὶ ὁ Ἀχμέτ Τάνισμαν μετὰ πολλοὺς θρήνους καὶ ἄλλας νεκρωσίμους εὐχὰς ἐτάφη ἐν Νεοκαισαρείᾳ, ἔνθα καὶ ὁ τάφος του μέχρι τοῦδε σώζεται καὶ ἔκτοτε μέχρις ἡμῶν μετὰ τῶν αὐτῶν θρήνων καὶ εὐχῶν καὶ δεήσεων κατ' ἔτος γίνεται τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ (μεβλουτ), καὶ οἱ ἐν τῷ τεμένει του Δερβίσαι καὶ οὐλεράδες φέροντες τὰς σημαίας, τὴν κόνιν καὶ τὰ ὄπλα αὐτοῦ περιέρχονται τὴν πόλιν ἐν νεκρωσίμοις ψδαῖς καὶ ἤσμασιν.

Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος περιπλανηθεὶς ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν τέλος ἔφθασεν εἰς τὸ Οἶναιον ἢ Ἰνόπολιν (1) τῆς Παφλαγωνίας. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ Γαβρᾶς ἀνεψιὸς τοῦ στρατηγοῦ καὶ μάρτυρος Θεοδώρου, μετὰ τὴν ἐκ Νεοκαισαρείας ἀναχώρησιν εἰς Τραπεζοῦντα ἔφερε καὶ τὰ λείψανα τοῦ θείου του καὶ τὰ εἰσεκό-

(1) Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγχέεται ἡ Οἰνὸν ἢ ἐν τῷ Πόντῳ καὶ ἡ Ἰνόπολις ἢ ἐν Παφλαγωνίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα Οἶναιον, ὅπου ὁ Ἀνδρόνικος διήρχετο τὰς ἡμέρας τῆς ἐξορίας του.

μισαν εἰς Τραπεζοῦντα μετὰ πολλῶν ψαλμοφιδῶν καὶ Ἀρχιερατικῶν τελειῶν καὶ ἔθηκαν ἐν τῷ ιαϞ, ὃν ἔκτισεν ἐπ' ὄνόματι τοῦ Ἀγίου Μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου Γαβρᾶ ὁ ἀνεψιὸς του Κωνσταντίνου, σωζόμενον μέχρι σήμερον κατὰ τὴν συνοικίαν τοῦ Ἀγ. Βασιλείου (2) ἐν Τραπεζοῦντι καὶ ἐσοριαζόμενον τὴν 2αν Ὀκτωβρίου, ὅτε καὶ συνέβη ἡ ἄθλησις καὶ τὸ μαρτύριόν του.

Καὶ προσηκόντως τιμᾶται ὑπὸ τῶν Τραπεζουνοειῶν καὶ καθ' ὅλον τὸν Πόντον καὶ Χαλδίαν,, ἐπειδὴ διπλῶς ἀγωνισάμενος ὑπὲρ τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ Χριστοῦ διπλᾶ ἀπεκομίσαιτο τὰ βραβεῖα, τὸν παρὰ Θεοῦ στέφανον ὡς μάρτυς καὶ τὸ κλέος τῶν Χριστιανῶν ὡς ἀριστεύσας καὶ πολεμήσας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος. Οὗτος δὲ εἶνε ὁ Θεόδωρος Γαβρᾶς ὁ β'. ὁ χρηματίσας κατὰ τὸ 1165 δούξ Χαλδίας, Τραπεζοῦντος καὶ Κολωνίας. Τὸ ὄνομα δὲ καὶ ἡ ἐπίκλησις τῶν Γαβράδων σώζεται μέχρι τοῦ νῦν πανταχοῦ τοῦ θέματος Τραπεζοῦντος καὶ Χαλδίας εἰς πολλὰ τόπεϊα καὶ γεφύρας ἔχοντα τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Γαβρᾶ. Πρὸς τούτοις παραθέτομεν καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ μάρτυρος Θεοδώρου, ὅπερ εὔρομεν

(2) Παρὰ τῷ ναῷ τούτῳ σώζονται ἐρεῖπια νόσθηκος, ἐνῶ ἀγιογραφία τις φέρει ἡμερομηνίαν 6505 Νοέμβριος· φαίνεται δὲ ὅτι ἐτάφη ἐν ναῷ ἡδὴ ἰπάροντι ἐπὶ τῆς οἰκογενείας Γαβρᾶ.

ἐν τινι ἀρχαίῳ χειρογράφῳ τῆς ἀκολουθίας τοῦ μάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Γαβροᾶ.

Συναξάριον

Μηνὶ Ὀκτωβρίου 2, τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου καὶ μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Γαβροᾶ τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι.

Θεοδώρων ὕστατος Ἰαβρᾶς μαρτύρων
Σπεύσας στεφάνων ἠξιώθη τῶν ἴσων
Δευτερίῃ Θεόδωρος ἔτλη πῦρ γηθόμενος κῆρ.

Ὅς εὐγενῶν καὶ μεγαλοδόξων λαχὼν τὴν ἀρχὴν τῆς γεννήσεως, πλοῦτω τε πολλῶ καὶ δόξῃ καὶ ἀξιώματι κεκοσμημένων, περιφανῶν τε καὶ ἀνδρείων καὶ τὰ πρῶτα κεκτημένων τῶν ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς μέρεσι θεμάτων Χαλδίαν φημί καὶ Κολωνίαν καὶ ὅσα αὐτοῖς ὁμοροῦντα πεφύκασιν οὐχ ἦτιον αὐτὸς ἐκείνων τῶν γεννησάντων κόσμος ἐγένετο, πάντας ὑπερέλασας ἀνδρεία τε καὶ συνέσει καὶ πλοῦτῳ καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἀξιομάτων πήχει βασιλικῶ, ὃ δὴ λέγεται καὶ γεγονῶς κόσμος τοῦ γένους παντός, οὐκ ἐξ ἐκείνων αὐτὸς κοσμηθεὶς κἄν τοῖς ἄλλοις πᾶσιν, ἀλλ' οὐ τοῖς ἄρχουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς περιβεβλημένοις τὴν πορφύραν καὶ τὸ διάδημα τοιούτων ἐκφῦναι γονέων δι' εὐτυχῆ ἦν.

Τοιοῦτοι γὰρ ἦσαν καὶ τοιοῦτοι καὶ τῇ δόξῃ καὶ συνέσει καὶ τηρήσει τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν πάν-

τας ὑπερνικῶντες, ὥστε καὶ μηδὲν ἦν κεκτημένους προτέρημα εἰς καλλώπισμα· ὁ τούτων ἐκφύς, ἀρετὴν εἶναι τούτῳ πρὸς δόξαν, τὸ τοιοῦτου λαχεῖν γεινήτορος. Οὗτος οὖν ὁ μεγαλομάρτυς Θεόδωρος πολλὴν ὅτε τὴν καταδρομὴν τῶν Ἀγαρηνῶν ἐνδεικνύμενος καὶ βουλόμενος τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ὀλέσαι ἀπὸ τῆς γῆς ὡς ἀπίστων πολλὰ κατ' ἐκείνων ἐπεδείξατο ἀνδραγαθήματα, καὶ τοσαῦτα, ὅσα οὐκ ἔξδὸν γραφῶν παραδοῦναι. Ἐπειδὴ γὰρ καλῶς καὶ προσηκόντως κατὰ τῶν ὀρωμένων καὶ αἰσθητῶν ἐχθρῶν πολέμους καὶ τὰ κατ' ἐκείνων ἀνδραγαθήματα ἐπεδείξατο, ἔδει καὶ πρὸς τὸν νοητὸν καὶ ἀόρατον ἐχθρὸν ἀντιπαρασκευάζεσθαι· δι' ὃν καὶ μᾶλλον ζηλῶν ἦν κατὰ τῶν ὀρωμένων ἀγωνιζόμενος, δι' εὐχῆς ἦν τοῦτο ποιούμενος τὸ τῷ μαρτυρικῷ κομισθῆναι στεφάνῳ. Ἦν δὲ καὶ τῶν πτωχῶν εἰσάπαν προθυμούμενος, ἐκδικῶν καταδιωκομένους τούτους παρ' ἐνίων ὀρῶν, ἐλεῶν, βοηθῶν, τοὺς ἀδικοῦντας αὐτούς, ὕση δύναμις, ἀμυνόμενος· ἐκ δὲ τοῦ ἐνὸς τούτου καὶ περὶ τῶν ἄλλων τεκμαίρεσθαι χρῆ. Τῶν στρατιωτῶν τις ἐκ πενιχρᾶς γυναικὸς σταφυλῆς βότρυν ἀρπάσας τοῦτον· ὅπερ εἰς γνῶσιν μεγάλῳ ἔλθόν, διὰ μαγκλαβίων ἐν μέσῳ τοῦ ἄστεος τόπον ἐκ τόπου παιδευθῆναι τὸν τοῦτο ποιήσαντα διωρίσατο· ὅπερ καὶ γέγονεν· ὥστε τὸν τοιοῦτον βότρυν ἀντὶ εὐφροσύνης εἰς πονηρίαν αὐτῷ γενέσθαι κατὰ τὴν γραφὴν, καὶ ὑπόδειγμα τὸν

τοιοῦτον καὶ τοῖς ἄλλοις γενέσθαι τοῦ μὴ τοιαῦτα
τολμᾶν.

Ἐπεὶ δὲ δι' ἐφάσεως εἶχεν, ὡς δεδήλωται, τὸ
μαρτυρῆσαι καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ, καί γε τοῦ σκοποῦ οὐ
διήμαρτε· κρατηθεῖς γὰρ ὑπὸ τῶν Ἀγαρηῶν, Θεοῦ
πάντως τοῦτο παραχωρήσαντος καὶ τῷ ἐκείνων
ὑπερέχοντι καὶ ἀρχῇ καὶ τῇ ἄλλῃ φυσικῇ ἀγριότητι,
ὧ Ἀμιράντης ἦν τοῦνομα, τὸν Χριστὸν ἀρνεῖσθαι
κατηναγκάζειο καὶ τῇ τῶν Ἀγαρηῶν πίστει προσ-
έρχεσθαι· εἶδὲ μὴ τοῦτο τάχιον ἐλέσθαι ποιῆσειν,
κολάσειν ὑποβληθῆναι πολλαῖς, σὺν ταύταις ὑπο-
σιτῆναι καὶ θάνατον.

Ἐπεὶ δὲ οὗτος μὴ πειθόμενος τῷ τυρανικῷ κε-
λεύσματι, τὸν Χριστὸν ὁμολογεῖν ἦν δυνατώτερα καὶ
μεγάλῃ φωνῇ καὶ πολλῶν τοῦ τυράννου καταχέων
κατεγέλων· πρῶτον μὲν σὺν ἐπὶ χιόνος πρηγῆς ἀ-
πλωθεὶς πολλὰς κατὰ νότιων ἐδέξατο μάστιγας δο-
κοῦντος τοῦ τυράννου, διὰ τῆς τοιαύτης αἰκίας με-
τασιτῆσαι τοῦτον τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως·
ἐπειδὴ δὲ εὔρεν αὐτὸν ὅλως μὴ πειθόμενον, ἀλλὰ
γεγονωτέρα φωνῇ μᾶλλον κηρύσσοντα Χριστόν,
πρῶτον μὲν μεληδὸν ὁ μάρτυς κατετέμνετο, τοῦτο
τοῦ τυράννου προσιάξαντος· εἶτα τὴν θεοορῆμονα
τούτου γλῶσσαν ἐκτέμνοντες καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
ἀνηλεῶς ἐξώρουτον· τό τε δέρας ἀφαιροῦσι τῆς κε-
φαλῆς καὶ τῶν ποδῶν, καὶ παντὸς ἄλλου μέλους
στερήσαντες, τέλος παρέδωκαν τῷ πυρὶ καὶ οὕτω
τῆς ἀθλήσεως πέρας ἀπέιληφε. Τὴν δὲ τιμίαν καὶ

θαυματουργὸν αὐτοῦ κεφαλὴν ὁ τύραννος εἰς τύπον ποιήσας ἐκ πόματος χουσίῳ κατέδησεν ἦν γὰρ θαυμάσας τὸ τούτου καρτερικόν· πολλὰς δὲ αὐτὴ τὰς ἰάσεις ἐν Νεοκαισαρείᾳ τελέσασα ἦν, ὅπου δὴ καὶ τὸ τέλος ὁ μάρτυς ἀπέειλη· ὕστερον δὲ μετεκομίσθη εἰς Τραπεζοῦντα τὴν πόλιν τοῦ πρωτοσεβασίου Κωνσταντίνου καὶ ἀδελφιδοῦ τοῦ μεγαλομάρτυρος τὰ κατ' αὐτὴν περιέποντος, καὶ τὸ ταύτην μετακομισθῆναι οἰκονομήσαντος, λαμπραῖς τε ταῖς παρασκευαῖς καὶ λαμπάσι τὴν ἀνακομιδὴν τελέσαντος.

Τελεῖται δὲ ἡ σύναξις του ἐν τῇ πόλει Τραπεζοῦντι ἐν ἣ καὶ ἡ τιμία αὐτοῦ κεφαλὴ μετεκομίσθη ἴδιον δὲ ἱερὸν οἶκον εἰς τὸ τοῦ Ἁγίου ὄνομα ἔχουσα τιμώμενον. Ταῖς αὐτοῦ προσβείαις ὁ Θεὸς σώσαι πάντας ἡμᾶς. Ἀμήν.

Ἐκ τῶν τροπαρίων τῆς α', φθδῆς·

Ἀδέτω μοι σήμερον πόλις ἢ πρὶν βασιλεύουσα Τραπεζοῦς τοὺς ἄθλους τε καὶ τὰ θαύματα τοῦ παμμάκαρος Γαβρᾶ τοῦ Θεοδώρου, εὐφροσύνως ἄγουσα τὴν θείαν μνήμην αὐτοῦ.

Βοῶ σοι ἡ πόλις σου μάρτυς Χριστοῦ μεγαλώνυμε Θεόθεν μοι δώρημα δέδωκας τέλειον, ἦν περίσωζε κινδύνων, ἐξ ἀθέων ἐπισυμβαινόντων μοι ἵνα γεραίρω σε.

Ταῦτα τὰ τροπάρια προσέθηκα, ἐπειδὴ τὴν ἀκολουθίαν αὐτοῦ τὴν πρὸ 20 ἐτῶν παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ διατρέβοντος κτῆρ Ἀνθίμου Γαβρᾶ, ἀπέστειλα αὐτῷ, ταύτην δὲ οὗτος ἐτυπώ-

σατο ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ παρήλλαξε τό τε συναξάριον καὶ τὸ τροπάριον τῆς ἀκολουθίας· ἀντὶ Τραπεζουντίου ἐν αὐτῷ ἀναγραφομένου, ἐπονομάσας Ἀτραϊόν, ὡς ἐξ Ἄτρης, πολίχνης τῆς Χαλδίας, ἐπειδὴ τάχα ἐκεῖ εἰσὶ πολλοὶ φέροντες τὴν ἐπίκλησιν Γαβρᾶ· οὕτως εἰσὶ κλέπται καὶ σφετερισταὶ οὐ μόνον χρημάτων καὶ ἄλλων, ἀλλὰ καὶ Ἀγίων.

* *
*

Ἐκ τῆς περιλήψεως τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀχμέτ Μελικ Τάνισμαν μανθάνομεν ὅτι ὁ αὐτοκρ. Μανουήλ, δὲν ἀπῆλλαξε ταῦτα τὰ μέρη ὅτε ἐλεηλατοῦντο ὑπὸ τῶν (Σελδουχικῶν) Τουρκικῶν ἐπιδρομῶν, ἀλλ' αὕτη ἢ χώρα τέως εὐανδροῦσα ἠδύνατο διὰ τῶν ἰδίων μέσων νὰ ἀποτρέπη τοὺς ἐπιδρομεῖς· καὶ ὅτι ὁ Θεόδωρος Γαβρᾶς δὲν ἦτο τόσο ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας. Καὶ τὰ μέρη ταῦτα τὰ ἀπὸ Γεωργίας μέχρι Ἀγκύρας ἦσαν ἐντὸς τῆς σφαίρας τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχῆς, μόνον πρὸς στιγμὴν ὑποφέροντα τὰ κακὰ τῶν ἐχθρικῶν ἐπιδρομῶν· ὅτι δὲ τὸ ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικὸν αἴσθημα αὐτῶν ἦτο ἄξιον τοῦ Ἑλληνος, οὗ ἔφερον ὄνομα, ἀποδεικνύει ὁ ἡρωϊσμός τοῦ Θεοδώρου Γαβρᾶ καὶ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ, ὡς καὶ οἱ μετὰ προθυμίας ἐπιουναχθέντες πρὸ τῆς Νεοκαισαρείας οἱ ἀπὸ Τραπεζοῦντος σιραιτηγοὶ Πάνος καὶ Κωνσταντῖνος, ὁ ἀπὸ Οἰναίου δούξ Βασίλειος καὶ Θεμισκύρας Ἀντίοχος, ὁ Λέων τῆς Ἀμισοῦ καὶ Νέ-

στωρ τῆς Ἀγκωνίας (Τζορούμ) καὶ Νήφων ὁ τῶν Ζήλων καὶ Ἰσαάκιος ὁ Ἀμασειας καὶ οἱ λοιποὶ, τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Γένους στήσαντες τρόπαια.

Ἐν τούτοις οὗτοι οἱ ἀείμνηστοὶ καὶ γενναῖοι πρόμαχοι τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνωμότητος πίστεως τοῦ Χριστοῦ, ὑσιέρως ἀνυπόμονοι, ἕνεκα τῶν πανταχόθεν καταστρεπτικῶν ἐπιδρομῶν, καὶ τῆς πολυχρονίου ἀμύνης, ἣν παρατηρεῖ τις ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἔπεσον ἡρωϊκῶς· ἀλλὰ καὶ ἡ πιῶσις αὐτῶν ἐγένετο δεινῶν μὲν τοῖς πολεμίοις καὶ μεγάλων ἠθικῶν ἀφελειῶν, τῷ Γένει. Ὅστε πόσον ἄδικον ἔχουσιν οἱ κατηγοροῦντες αὐτῶν ἀδρανείαν καὶ ἀνανδρίαν καὶ τὴν περὶ τὰ μικρὰ ἐνασχόλησιν καὶ ἀμέλειαν τῶν συμφερόντων τοῦ Κράτους Βυζαντισμὸν καὶ λοιπά. Καὶ κατηγοροῦντες αὐτῶν ἀμφιβάλλω ἂν ποτε ἀνέγνωσαν σπουδαίως τὰ βυζαντινὰ συγγράμματα καὶ τὴν ἱστοριαν αὐτῶν, καθὼς καὶ πολλοὶ ἡμέτεροὶ παρασυρόμενοι ἐκ τῶν τοιούτων, οὐδόλως δὲ ἀψάμενοι τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ πατροπαράδοτον μῖσος τῆς Εὐρώπης καὶ αὐτῆς τῆς προτεσταντιζούσης κατὰ τοῦ Βυζαντισμοῦ ἄδικον καὶ ἐκ προλήψεως ὄν ἀξιοκατάκριτόν ἐστι.— Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος κατατροπωθεὶς, ὡς εἶπομεν, κατέφυγεν εἰς Μεσοποταμίαν. Μετὰ δὲ τὴν δολοφονίαν τῆς Εὐφημίας καὶ μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις κατήνησεν εἰς τὰ παράλια τῆς Παφλαγωνίας (Ἰνόπολις). Ὅπόθεν βαρυνθεὶς τὰς κακώσεις ὡς ὁ ἄσωτος υἱὸς ἀπεφά-

οισε πάλιν νὰ προσπέσῃ εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μα-
νουήλ προσποιούμενος τὸν μετανοοῦντα. Εἰς τοῦτο
δὲ προητοίμασε τὴν εἰς Κων)πολιν κάθοδον γράφων
πρὸς τὸν κληρὸν, πρὸς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους
του. Ἐλθὼν δὲ ὡς ἰκέτης, φέρων ἐπὶ τὸν τράχηλον
ἄλυσσον, προσέπεσεν ἐκτίδην εἰς τοὺς πόδας τοῦ
αὐτοκράτορος. Καὶ τοῦτον μὲν ἐλεήσας συνεχώρησεν
ὁ Μαιουήλ· ἀλλ' ἐκ πολλῶν σημείων ἐννοήσας αὐ-
τὸν ὀρεγόμενον αὐτοκρατορίας καὶ νεωτερίζοντα
ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐκεῖ, ὁπόθεν ἦλθεν, εἰς τὸ Οἰ-
ναιον πόλιν τῆς Παφλαγωνίας (Ἰνόπολιν) καὶ ὄχι
εἰς Οἰνόην τὴν τοῦ Πόντου, ὡς οἱ ἱστορικοὶ ἀνα-
γράφουσι. Μαθὼν δὲ τὸν θάνατον τοῦ Μανουήλ
ἐπέστρεψεν εἰς Βυζάντιον πάλιν, προσποιούμενος τὸν
ἰκέτην καὶ μεθ' ὄρκων διαβεβαιῶν πίστιν καὶ ἀφο-
σίωσιν εἰς τὸν 15ῆ αὐτοκράτορα Ἀλέξιον. Ἀλλ'
ἀφοῦ βαθμηδὸν ἐγένετο κηδεμὼν καὶ συνάρχων, τὸν
μὲν Ἀλέξιον ἔσφαξε κυνηδόν, ὁμοίως καὶ τὴν αὐ-
τοκράτειραν, ὄψας τὰ σώματα αὐτῶν εἰς τὴν θά-
λασσαν καὶ ἤρξατο τυραννικῶς (1184) τῶν δυνα-
μένων τοὺς μὲν φονεύων, τοὺς δὲ καὶ ἐξορίζων.
Πολλοὶ δὲ φεύγοντες τὴν ἐκδίκησιν κατέφυγον εἰς
διάφορα κράτη καὶ οὕτως ἐστερήθη τὸ Κράτος πολ-
λῶν ἐπιφανῶν καὶ χρησίμων ἀνδρῶν.

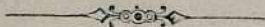
Δι' ὅλα αὐτὰ προκαλέσας τὴν μῆνιν τοῦ λαοῦ καὶ
τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τὴν κατ' αὐτοῦ σιάνιν Ἰσαα-
κίου τοῦ Ἀγγέλου, ἐξεθρονίσθη ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐγ-
καταλειφθεὶς εἰς τὰς χεῖρας τῶν πολυειδῶς δυσηρε-

στημένων ἐχθρῶν ὑπέστη καρτερικῶς τὰ πάνδεινα, τὰς ὕβρεις, τὰς διαφόρους βασάνους, τὴν ἐκρίζωσιν τῶν ὀδόντων καὶ τέλος τὸν ἐπώδυνον θάνατον ἀναβοῶν πάντοτε τὸ «Κύριε ἐλέησον».

Τοιοῦτον λοιπὸν τέλος ἔλαβεν ὁ γέρον *Ἄνδρονίκος ὁ Τύραννος*.

Ὁ *Ἄνδρονίκος* ἀφῆκεν ἐκ τῶν 5—6 συζύγων του δύο υἱοὺς τὸν *Μανουήλ* καὶ *Ἰωάννην*, οὓς εὐφλώσεν ὁ διάδοχος αὐτοῦ ὁ αὐτοκρ. *Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος*. Οὗτος δὲ ὁ *Μανουήλ* ἔσχε 2 υἱοὺς *Ἀλέξιον* καὶ *Δαβίδ*, οἵτινες ὑπῆρξαν γεννάρχοι τῶν αὐτοκρατόρων τῆς *Τραπεζοῦντος*, τῶν *Μεγάλων Κομνηνῶν*.

Αἱ τοῦ *Ἄνδρονίκου* περιπέτειαι καὶ *Ὀδύσειαι* ὑπερβαίνουσι πάσας ἄλλων ἡρώων καὶ αὐτοῦ τοῦ *Ὀδυσσεύς*. Πολλοὶ ἱστορικοὶ παραβάλλουσιν αὐτὸν μὲ τὸν *Ἀλκιβιάδην*, ἀλλ' οὗτος οὔτε τὸ δέκατον τῶν *Ἄνδρονίκου* ἔργων καὶ παθημάτων καὶ ἀτοπημάτων ἔσχε. Πᾶσα δὲ ἡ τοῦ βίου τοῦ *Ἄνδρονίκου* ἐποχὴ εἶνε μεγάλη συμβολὴ εἰς ἐποποιΐας, τραγωδίας καὶ κωμειδύλλια, καὶ πλουσία τόσον, οἶαν οὐδεὶς μυθιοιογραφὸς ἐφραντάσθη νὰ συνθέσῃ μέχρι τοῦδε.

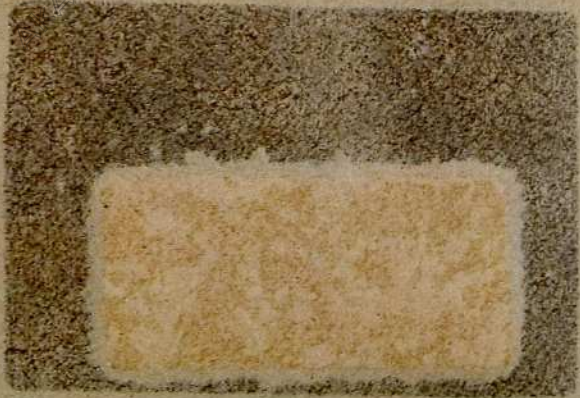

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ
ΚΑΘΗΜΕΡΑ

AKADHMIA AΘHNΩN

AKADHMIA AΘHNΩN

007000020605